

Five Towns Kollel Yom Rishon
Rabbi Mordechai Willig, Rosh Yeshiva, Yeshiva University
“Practical Observance of the Laws of Purim“
Young Israel of Lawrence Cedarhurst
Sunday, February 21, 2010

שולחן ערוך אורח חיים סימן תרפו סעיף ב

(ב) ב מתענים ב"ג באדר; ואם חל פורים באחד בשבת, מקדימין (ג) ג להתענות ביום חמישי. הגה: ותענית זה אינו חובה, לכן יש להקל בו לעת הצורך, כגון: מעוברות או מניקות או לחולה שאין בו סכנה, ואפ"ל רק כואבי עינים, שאם (ד) מצטערם הרבה לא יתענו (ה) ויפרעו אח"כ, אבל שאר בריאים (ו) ד לא יפרשו מן הצבור (חזושי אגודה בשם מחזור ויטרי). ואם חל פורים ביום א', שמתענין ביום ה' שלפניו, וחל בו ברית מילה, (ז) מותר [ה] לאכול על המילה, <ב> ולמחר ביום ו' יתענו האוכלים (הגהות מנהגים).

שולחן ערוך אורח חיים סימן תרפו סעיף ג

יש מתענים ה (ח) ג' ימים, זכר לתענית אסתר.

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תרפו

(ד) מצטערים - זה קאי על כואבי עינים אבל מעוברת אף שאינה מצטערת אינה מתענה כ"כ הישועות יעקב ובא"ר מחמיר בזה אך ביולדת כל ל' גם הוא מיקל:
(ה) ויפרעו אח"כ - להישועות יעקב הנ"ל מסתברא דלא קאי ד"ז רק על כואבי עינים שבעצם יש עליו חיוב שלא לפרוש מן הצבור ורק עכשיו משום דכאיב ליה עיניו ולהכי לבתר שיסולק כאבו יפרע התענית משא"כ מעוברת ומניקה דפטרות בעצם אפילו אינן מצטערות אכן מדברי הב"ח לכאורה לא משמע כן:
(ז) מותר לאכול על המילה - היינו כל האנשים הקרואים להסעודה ואפילו יותר מעשרה ואפילו בשחרית מותרים לאכול אכן כולם צריכין להתענות למחר וכדלקמיה. ועיין בט"ז וא"ר שחולקים על הג"ה זו ודעתם דקביעותא דתעניתא הוא דוקא ליום ה' וע"כ אסורין כולם לאכול ביום ה' ויעשו הסעודה בלילה אכן הבעלי ברית בעצמן מותרין לאכול ביום ה' אחר מילה וא"צ להתענות למחר וכנ"ל בסימן תקנ"ט ס"ט לענין ט"ב ועיין בפמ"ג שכתב דהמיקל לנהוג כדעת הרמ"א לא הפסיד וכן במו"ק ובשבועת יעקב הסכימו לדעת השו"ע:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצ סעיף ח

הלועז ששמע את המגילה * הכתובה בלשון הקודש (כה) <ו> ובכתבי הקודש, אע"פ שאינו יודע מה הם אומרים, (כו) יצא ידי חובתו.

שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצ סעיף יב

קראה יד מתנמנם, הואיל ולא נרדם בשינה, (מ) יצא; (מא) אבל אם שמעה מתנמנם, לא יצא.

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצ סעיף ח

(כו) יצא י"ח - דהא האחשתרנים בני הרמכים גם אנן לא ידעינן מהו אלא לא בעינן אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא ואפילו לכתחלה נמי ומשו"ה יוצאין ג"כ הנשים ועמי הארץ. כתב הפמ"ג כל ירא שמים נכון שיהיה לו מגילה כשרה בידו ולקרוא מלה במלה בלחשיה שא"א לשמוע מן הש"ץ הכל ובפרט שהנערים מבלבלים:
(לט) קראה מתנמנם - ומתנמנם נקרא כגון דקרו ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו לי מדכר וצ"ל דמ"מ יכול לכוין לצאת דמצות צריכות כונה [פמ"ג]:
(מ) יצא - וה"ה השומע ממנו ג"כ יצא אם רק נשמעים הדברים היטיב כ"כ המאירי ואע"ג דצריך לכוין להוציא אפשר דמתנמנם ג"כ יכול לכוין ויותר נראה לומר דמירי שחשב בתחילת הקריאה קודם שנתנמנם להוציא השומעין:
(מא) אבל אם שמעה וכו' - דבקריאה כיון שקורא כראוי הרי מוכח שרמי אנפשיה לומר שפיר משא"כ בשמיעה בודאי חסר לו כמה תיבות:
(ס) כשקורין המגילה בביהכ"נ - וצריך החזן לשתוק אז בעת שמכין כדי שישמעו כולם קריאתו ומפני שמצוי מאוד קלקולים ע"י ההכאה ורגילים הנערים להכות כמה פעמים בעת שחוזר החזן לקרות ע"כ טוב ונכון שכל יחיד יקרא פסוק או ב' מתוך החומש בעוד שמכין המן כי אז אף שלא ישמע מהחזן יצא כמ"ש ס"ג [מ"א] וכ"כ הפמ"ג שנכון מאוד שכל אחד יתפוס חומש בעת הקריאה וכל תיבה שלא ישמע מן החזן יקרא מן החומש [מ"א]:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצד סעיף א

חייב (א) כל אדם * (ב) ליתן לפחות (ג) א [א] שתי מתנות * לשני עניים

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצד סעיף א

(א) כל אדם - בין איש ובין אשה ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה דעת כמה אחרונים דצריך לתת ממה שנתנו לו:
(ב) ליתן לפחות וכו' - ורשאי ליתן מאכל או מעות ולא מצאתיו כעת כמה יהיה שיעור מתנות [פמ"ג] ובחידושי ריטב"א כתב אפילו שתי פרוטות דשוה פרוטה חשובה מתנה אבל לא בפחות. אם החליף סעודתו בשל חבירו יצא ידי מתנות וע"כ עני המתפרנס מן הצדקה יתן שתי מתנות לשני אביונים ויחזרו הם ויתנו לו [פמ"ג] עוד כתב נ"ל דלכתחלה צריך ליתן לאביון דבר הראוי ליהנות ממנו בפורים מאכל או מעות שיוכל להוציא בפורים:
(ג) שתי מתנות - זהו מדינא אבל באמת מוטב להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוה מנות לרעיו שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים יתומים ואלמנות ודומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהשיב לב נדכאים [רמב"ם] והנה השתי מתנות צריך ליתן משלו ולא משל מעשר וההוספה שמוסיף יוכל ליתן משל מעשר:

ביאור הלכה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצד סעיף א

לשני עניים - ולא יתן להם קודם פורים דלמא אכלי להו קודם פורים [מ"א בשם המאור] ומנהג העולם ליתן קודם פורים אף דמתנות לאביונים מצותו דוקא ביום פורים צ"ל דע"כ נותן שתי מתנות לאביונים גם ביום פורים וגם יש הרבה עניים החוזרים על הפתחים בפורים [מחצית השקל]:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצה סעיף א

הגה: [א*] מצוה להרבות בסעודת פורים (טור); (א) א ובסעודה אחת יוצאים (מרדכי ספ"ק).
סעודת פורים (ב) שעשאה ב בלילה, לא יצא ידי חובתו. הגה: ומ"מ גם בלילה ישמח (ג) וירבה קצת בסעודה. (תשובת מהרי"ב).

שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצה סעיף ב

* <א> חייב אינש לבסומי בפוריא * עד דלא ידע (ד) בין ארור המן לברוך מרדכי. הגה: <ב> וי"א דא"צ להשתכר כל כך, ג אלא שישתה יותר מלימודו (כל בו) (ה) [ב] וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. (מהרי"ל).
ואחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוין לבו לשמים. ואין להתענות בפורים, (ו) מלבד ד תענית חלום, (ז) וע"ל סימן תקס"ח וסימן תק"ע. יש שנהגו ללבוש בגדי שבת וי"ט בפורים, וכן נכון (מהרי"ל); ונוהגים לעשות סעודת פורים (ח) לאחר מנחה, וערבית יתפללו בלילה. ומתפללים מנחה תחלה (ט) בעוד היום גדול; ה רוב הסעודה צריכה להיות ביום (מנהגים)

משנה ברורה סימן תרצה

(ה) וישן ומתוך שישן וכו' - וכן ראוי לעשות [פמ"ג]:
(ט) בעוד היום גדול - כתב א"ר בשם של"ה המשובח מי שעושה סעודה בשחרית וכתב עוד שיקבץ אנשי ביתו וחביריו דא"א לשמוח כראוי ביחוד. ומ"מ יהיה שמחה של ד"ת וכדלקמיה:
(כה) ואשה חייבת וכו' - שכולן היו באותו הנס וצריכה היא לשמוח ולשמח לב אביונים וכתב קימו וקיבלו היהודים וגו' וגם נשים בכלל. וכתב המ"א לא ראיתי נזהרין בזה ואפשר דוקא באלמנה אבל אשה שיש לה בעל בעלה משלח בשבילה לכמה אנשים ומ"מ יש להחמיר:

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יז

מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה שנאמר +ישעיהו נ"ז+ להחיות רוה שפלים ולהחיות לב נדכאים.

ערוך השולחן אורח חיים סימן תרצד סעיף ב

ומטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ולשלוח מנות הרבה שאין שום שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות שהמשמח לב אומללים אלו דומה לשכינה שנאמר להחיות רוה שפלים ולהחיות לב נדכאים [שם] ויוצאין ידי חובה בין שנותנין לאנשים או נשים ואפילו לקטנים וקטנות שהרי גם הם צריכין לפרנסן ויראה לי דאם נתן לאיש ולאשתו או לאיש ולבנו או לבתו שהם על שלחן אחד לא יצא בזה ידי חובת שני אביונים דכאחד חשיבי וחייב ליתן דווקא בפורים עצמו אבל קודם פורים אפילו נתן מפורש על פורים אינו מועיל דזהו חובת היום דווקא ופשוט הוא דא"צ ליתן בעצמו ויכול ליתן גם ע"י שליח ויכול להעמיד שליח קודם פורים שיתן בשבילו בפורים מתנות לאביונים ובמצוה זו גם נשים חייבות דבכל מצות פורים חייבות נשים כאנשים ויראה לי דאיש ואשתו שניהם יוצאים בשני מתנות דכגוף אחד הם אבל בנו ובתו הסמוכים על שולחנו חייבים ליתן בפני עצמם ואין נותנים מתנות לאביונים ממעות מעשר או ממעות צדקה שייחד כבר וכן אפילו עני המחזיר על הפתחים חייב ליתן שני מתנות לשני אביונים אחרים כמו נרות חנוכה וד' כוסות [ב"ה ומג"א]:

ערוך השולחן אורח חיים סימן תרצה סעיף יז

ויש להסתפק כששלח מנות לרעהו שבמרחקים קודם פורים ויגיעו לו בפורים את יצא בזה ידי משלוח מנות ויש מי שאומר דיצא [באה"ט סק"ח בשם י"א] ולי נראה דלא יצא דבעינן משלוח מנות בפורים עצמו ועוד דהא עיקר המשלוח מנות הוי משום שמחה ואיזה שמחה היא לו עתה מה ששלח מקודם